

## พิธีกรรมความตายของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ

### ความหมาย ความเข้าใจในพิธีกรรม และแบบแผนปฏิบัติ

คนมอญมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดควบคู่ไปกับการถือผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมและการปฏิบัติตนตั้งแต่เกิดจนตายจะเกี่ยวข้องกับผีและพุทธศาสนา งานบุญงานกุศลต่างๆ เด็ก และผู้ใหญ่ไม่ละเลยในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา อาทิ การจับจองเป็นเจ้าของงานบุญเทศกาล กฐิน ผ้าป่า ความเลื่อมใสในพุทธศาสนาและอิทธิพลความเชื่อเรื่องบาป-บุญ ทำให้โยงไปสู่การอธิบายและตีความข้อประพฤติปฏิบัติด้วยพุทธประวัติ ความยึดมั่นในศรัทธาเป็นฐานให้เกิดชนที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา และชนบรรมเนียมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแน่นแฟ้น

ตามความเชื่อของชาวมอญเชื่อว่าเมื่อตายแล้วจะไปเกิดใหม่ ตามผลบุญที่ทำไว้ ชาวมอญมีโลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีความเข้าใจในสภาวะของชีวิตโดยแบ่งชีวิตเป็น 3 ช่วง คือวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา

#### 1. วัยเด็ก

ชาวมอญถือว่าเด็กแรกเกิดจนถึงวัยโกนผมจุกหรือโกนผมไปเป็นวัยที่ต้องให้การดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ชาวมอญเชื่อกันว่าวัยนี้ต้องการความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมื่อเด็กเจ็บป่วยจะอธิษฐานให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือให้คุ้มครอง

#### 2. วัยผู้ใหญ่

เพศชายถือเอาการบวชเรียนเป็นช่วงวัยที่เปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นผู้ใหญ่

เพศหญิงถือเอาการมีรอบเดือน หมายถึงการถึงพร้อมที่จะมีบุตร เป็นวัยที่ก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่

#### 3. วัยชรา

วัยชราหรือคำที่ชาวมอญเรียกคนในวัยนี้คือ “ซุ” หมายถึง แก่แล้ว จะนับอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นวัยที่ต้องพักผ่อน ส่วนลูกหลานมีหน้าที่ดูแล

### ธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการตายของชาวมอญ

คนมอญมีพิธีกรรมที่สำคัญอยู่ 2 ประเภทคือ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ชาวมอญให้ความสำคัญกับช่วงของการเปลี่ยนผ่านชีวิตเป็นอย่างมากตั้งแต่ประเพณีการโกนจุก บวชนาคร แต่งงาน และงานศพก็เป็นพิธีกรรมที่ชาวมอญให้ความสำคัญและเคร่งครัดในการปฏิบัติกับผู้

ตายเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าถ้าปฏิบัติไม่ถูกต้องจะนำความวิบัติมาให้ลูกหลานคนที่ยังอยู่ ระเบียบพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับงานศพของชาวมอญจะยึดตาม คัมภีร์ “โลกสมุตติ”<sup>1</sup> เป็นข้อปฏิบัติ คัมภีร์เล่มนี้ได้มาจากเมืองหงสาวดี เนื้อหาในคัมภีร์ว่าด้วยเรื่องความรู้ทั่วไป เช่น การปลูกต้นไม้ การตัดไม้ การปลูกบ้าน การทำนายฝัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องของข้อปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตาย ซึ่งได้กล่าวไว้อย่างละเอียด คัมภีร์ “โลกสมุตติ” นี้ พระสงฆ์รูปหนึ่งเป็นผู้สร้างไว้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการจัดการศพที่ตายในลักษณะต่างๆ ว่าด้วยข้อปฏิบัติเมื่อสตรีมีครรภ์เสียชีวิต เด็กเสียชีวิต แบบทำโลงบรรจุศพ เป็นต้น จวน เครือวิชฌาจารย์ (2537:15) กล่าวว่า ชาวมอญถือว่าคัมภีร์<sup>2</sup> นี้สำคัญที่สุด ในการดำเนินชีวิตและได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา และจะใช้ความรู้ในการจัดการคนตายโดยยึดตามคัมภีร์โลกสมุตติ เป็นสำคัญ

เมื่อมีการตายจะมีการแยกประเภทของการตายเป็นตายดีกับตายไม่ดี ตายดีคือ การตายที่มาจากความซบเซาหรือชราหรือตายจากอาการป่วยไข้ ส่วนตายไม่ดี ได้แก่ การตายที่เกิดขึ้นกะทันหัน อุบัติเหตุ ฟ้าผ่า หรือฆ่าตัวตาย รวมทั้งการตายของเด็ก ซึ่งจะมีข้อห้ามข้อปฏิบัติ ที่ยังปฏิบัติสืบกันมาอย่างเคร่งครัด เพราะเชื่อกันว่าหากปฏิบัติไม่ถูกต้องจะทำให้ลูกหลานที่ยังอยู่ประสบภัยพิบัติต่างๆ นานา

### **การตายดีและธรรมเนียมปฏิบัติกับผู้ตายดี**

การตายดี มี 2 ประการคือ ผู้ตายเป็นผู้สูงอายุ และเสียชีวิตจากความชรา หรือเจ็บป่วยและจะต้องตายในบ้านของตนเท่านั้น เพราะถ้าตายนอกบ้านคนมอญจะห้ามนำศพเข้าบ้านเด็ดขาด จึงทำให้จัดงานศพที่บ้านไม่ได้ ฉะนั้นเมื่อคนมอญไม่สบายไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล ถ้าหมดโอกาสในการรักษา ญาติจะนำตัวผู้ป่วยกลับบ้าน เมื่อสิ้นชีวิตแล้วคนในบ้านจะบอกกล่าวญาติพี่น้องและจะเป็นการบอกกล่าวเพื่อนบ้านต่อไป กันไปให้มาช่วยงาน

### **การปฏิบัติและจัดการร่างของผู้ตาย**

การอาบน้ำศพจะทำในตอนบ่ายหรือในตอนเย็น เพราะมีข้อห้ามในการอาบน้ำศพในตอนเที่ยง การอาบน้ำศพนี้จะมีผู้ที่รู้พิธีเป็นผู้ดำเนินการ และญาติพี่น้องผู้ตายรวมทั้งผู้ที่ให้การนับถือก็จะมาร่วมอาบน้ำศพ จะใช้น้ำส้มป่อยผสมขมิ้นราดไปที่ร่างผู้ตาย จากนั้นใช้น้ำอาบให้อีกครั้ง จะราดตั้งแต่ปลายเท้าจน

<sup>1</sup> เป็นคัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรมอญโบราณ ฉบับศักราช 1262 กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์ ข้อห้าม คำสั่งสอนของคนมอญโบราณ, จวน เครือวิชฌาจารย์ แปลเป็นภาษาไทยในชื่อ “วิถีชีวิตชาวมอญ” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2537.

<sup>2</sup> หนังสือวิถีชีวิตชาวมอญแปลจาก คัมภีร์ 2 เล่ม คือ คัมภีร์ “โลกสิทธิ” กับ คัมภีร์ “โลกสมุตติ”

ถึงศรีษะผู้ตาย เมื่ออาบน้ำเสร็จแล้วจะมีการแต่งตัวให้ศพ ไม่ว่าผู้ตายจะเป็นหญิงหรือชายจะนุ่ง “โปงมอย” เป็นการผ่าผ้าถุงตามยาวแล้วเย็บตะเข็บให้ติดกันคล้ายลักษณะกางเกง แล้วจึงนำเสื้อผ้านวมประเพณีนิยมมาสวมทับอีกชั้น จากนั้นเป็นการหวีผม โดยหวีลง 3 ครั้ง และหวีขึ้น ทาแป้งประพรมน้ำอบน้ำหอม

จากนั้นเป็นการมัดศพส่วนใหญ่เพศชายจะมาช่วยกันมัด โดยใช้ด้ายขาวขนาดเดียวกับสายสิญจน์มัดที่หัวแม่มือทั้ง 2 ข้างในลักษณะประนมมือเหนืออกเข้าไว้ด้วยกัน และมัดที่หัวแม่เท้าทั้งสองด้วยเช่นกัน นำดอกไม้ธูปเทียนใส่ไว้ในมือ ตาหมากรุกพลูพร้อมเงิน 1 บาท ใส่ไว้ในปาก แล้วนำไปพาดปากอีกทีหนึ่ง

### การตั้งศพ

ในการกำหนดที่ตั้งศพจะต้องอยู่ในเขตเสาผี บริเวณของผีเรือน หันศรีษะศพไปทางทิศตะวันออกตามธรรมเนียมมอญจะมีข้อห้ามไม่ให้นำโลงศพขึ้นบ้าน ให้ทำแคร่ไม้สำหรับวางศพ เรียก “โຈ້ງແນະ”<sup>3</sup> “โຈ้งแนะ” หรือ “โຈ้งเนียะ” ญัฐประวิณ (2537:134) ระบุไว้ว่า “โຈ้งเนียะ” แปลว่า เติงชนะ คือให้ผู้ตายเอาชนะต่อภูมิทั้ง 4 ได้แก่ อบายภูมิ สุกตภูมิ 7 รูปภูมิ 16 อรูปภูมิ 4 ในการทำโຈ้งแนะจะแฝงคติทางพุทธศาสนา เป็นปริศนาธรรมแบบรามัญที่ได้ถือปฏิบัติกันมากล่าวคือ การทำเสา 6 ต้นมีคำอธิบายไว้ว่าเพื่อให้ละทิ้งอารมณ์ทั้ง 6 หรือให้ไปถึงสวรรค์ 6 ชั้น ทำแคร่เป็น 4 ชั้นเพื่อให้พ้นจากอบายภูมิทั้ง 4 พ้นแคร่ไปด้วยไม้ยาว 8 สัน 8 หมายถึงให้พ้นจากนรกภูมิทั้ง 8 ชั้น เพดานใช้ไม้ 20 แผ่น ให้ไปถึงสวรรค์ชั้นพรหมทั้ง 20 ภูมิ บริเวณปลายเตียงหัวเตียงแขวนกระหวดดอกไม้ด้านละ 2 กระหวด แต่ละกระหวดใส่ดอกไม้ 3 ดอก จากเพดานผูกเชือกให้หย่อนมาที่บริเวณสะดือ ปลายเชือกผูกแหวน 1 วง และกรรไกรหนีบหมาก 1 อัน แหวนหมายถึงจักขุญาณ ผู้ตายจักได้ใช้เพื่อความกระจ่างแจ้งต่อภพหน้า ส่วนกรรไกรใช้ตัดกิเลส

### สถานที่ตั้งศพ

บริเวณใต้ถุนบ้านตำแหน่งที่วางศพจะใช้ไม้ไผ่มาค้ำให้ตรงกับตำแหน่งที่ตั้งศพไว้ เมื่อเคลื่อนศพออกจากบ้านจะนำไม้ค้ำนี้ออกทันที

### เครื่องประกอบการตั้งศพ

---

<sup>3</sup> สรัชชา เวชพฤจิ. (2539:82)

จะวางไว้ปลายเท้าของผู้ตาย ประกอบด้วยธาดาสีของ 2 ธาด มีตะเกียง 1 ดวงจุดไฟไว้ตลอด เสื้อผ้าชุดใหม่ 1 ชุด แหวนทอง 1 วง แป้งหอม กระจกส่องหน้า หวี ส่วนธาดที่ 2 มีมะพร้าว 2 ผล ผ้าขาวบาง ผืนใหญ่ 2 ผืน ผ้าขาวบางผืนเล็ก 1 ผืน ไต้ก้อไฟ 1 มัด ขมิ้น ส้มป่อย ฐูปเทียน และโกศใส่กระดูก 1 อัน

### ขบวนแห่ศพ

การเคลื่อนศพออกจากบ้านจะเริ่มเคลื่อนช่วงบ่าย เรียกว่า “ ตะวันบ่ายควาย ” หมายถึงตะวันยามบ่ายที่เริ่มเงาของบ้านทอดยาวพอให้ควายนอนหลับได้ 1 ตัว (ศิริรัตน์: 108) ญาติจะนำประตูด้ายที่เตรียมไว้ ทาบกับประตูทางเคลื่อนศพ แล้วทาบบันไดจึงเคลื่อนศพ ในการเคลื่อนศพนี้จะมีพิธีปฏิบัติดังนี้คือ จะมีหญิงอาวุโสพร้อมหม้อน้ำส้มป่อยผสมขมิ้น อีกหม้อหนึ่งจะเป็นหม้อน้ำบริสุทธิ์ สตรีอีกคนจะมีถ้วยข้าวสาร เมื่อฝ่ายชายยกศพเคลื่อนลงบันไดได้แล้ว จะราดน้ำส้มป่อยแล้วตามด้วยน้ำเปล่า เมื่อศพเคลื่อนถึงพื้นดิน จะโยนหม้อน้ำส้มป่อยให้แตกบริเวณหน้าหัวบันไดบ้าน ส่วนหม้อน้ำให้คว่ำไว้ สตรีที่มีถ้วยข้าวสารจะชดข้าวสารตามหลังตลอดการเคลื่อนศพ นำโลงไปวางไว้บนแคร่ เอาปลายเท้าศพให้อยู่ด้านหน้า หากมีลูกหลานบวชน้ำไฟให้จะให้นั่งด้านหน้า 1 รูป ด้านหลังอีก 1 รูปพร้อมหีบพระอภิธรรม ใช้เชือกผูกโยงไว้ที่ด้านหน้าแคร่หามศพ เพื่อให้ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านมาร่วมจูงศพ จะมีภิกษุสงฆ์เดินจูงนำขบวน จะเป็นขบวนนำศพ และพวกที่เดินตามหลังขบวนเรียก ขบวนส่งศพ

ในขบวนแห่ศพจะให้ลูกชายคนสุดท้ายของตระกูลจะต้องนั่งขวามือ และนำหวี กระจก เสื้อผ้า และแหวนผู้ตายใส่ขันฑู้นหัวนำไปไว้ที่วัด บางแห่งให้บุตรคนแรกหรือคนสุดท้ายอุ้มกระบุงเดินนำหน้าศพไปวัด เป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นการนำกระบุงวิญญาณไปวัด ของในกระบุงประกอบด้วยกระจกส่องหน้า น้ำจันทน์ 1 ถ้วย ถ้าคนตายเป็นชาย ให้ใส่ผ้าถุง เสื้อและผ้าขาวม้าอย่างละ 1 ผืน ถ้าคนตายเป็นผู้หญิงให้ใส่ผ้าซิ่น เสื้อ และสไบอย่างละผืน นอกจากนั้นก็จะมีพลู 1 จับ จอบขุดดินใช้สำหรับขุดหลุมศพ และใช้ผ่ามะพร้าวล้างหน้าศพ พลุและน้ำจันทน์สำหรับเทลงในหลุมศพ กระจกไว้ให้ผู้ตายส่องหน้าตนเอง ข้าวของในกระบุงวิญญาณนี้ เสร็จพิธีก็ทานให้วัด ถ้าภรรยาบุตรชายคนโตกำลังตั้งครรภ์ สามภรรยาคนนั้นจะแต่ละต้องศพหรือของใช้ในพิธีศพไม่ได้

### การเก็บกระดูก

วันรุ่งขึ้นหลังวันเผาจะเป็นวันเก็บกระดูก การเก็บกระดูกนั้นจะรวบรวมเถ้ากระดูกมารวมกันนำกิ่งไม้ใบไม้สดวางบนกองกระดูกแล้วนำผ้าขาววางทับกิ่งไม้อีกที พระสงฆ์ 4 รูปสวดบังสุกุลกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย จากนั้นนำกิ่งไม้และผ้าขาวบางออก นำใบโพธิ์ 7 ใบ วางข้างใบโพธิ์วางข้าวสุก 1 น้ำตาล 1 และพลู 1 จนครบ 7 ชุด ผู้อาวุโสที่สุดจะเป็นคนแรกที่หยิบกระดูกจำนวน 7 ชิ้นวางบนใบโพธิ์ จากนั้นผู้อาวุโสดำบริบรอบๆ ลงมา จะได้จำนวนชิ้นกระดูกรวม 49 ชิ้น จึงเอากระดูกที่รองด้วยใบโพธิ์นั้นเทใส่ในผ้า

ชาวบางที่คนในครอบครัวจะเป็นผู้ถือแล้วแต่จะตกลง เมื่อรวบรวมกระดูกครบแล้ว นำน้ำส้มป่อยผสมขมิ้นพรมไปที่หอกระดูก แล้วตามด้วยน้ำบริสุทธิ์และมะพร้าว ตามลำดับ นำกระดูกไปบรรจุโกศ หรือแบ่งไปฝังดินหรือลอยอังคารต่อไปเมื่อถึงตรุษสงกรานต์จะนิมนต์พระมาสวดบังสุกุลให้

### **พิธีปล่อยพระ**

เช้าตรู่ของวันครบรอบ 7 วัน จะมีการทำบุญที่วัด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพระพุทธรูปใหม่อุทิศให้ผู้ตาย ประหนึ่ง ว่าได้มีพระพุทธรูปเจ้าเกิดใหม่อีกองค์

### **การตายไม่ดีและธรรมเนียมปฏิบัติกับผู้ที่ไม่ดี**

คัมภีร์โลกสมุตติ กล่าวถึงการตายไม่ดี ได้แก่ การตายขณะตั้งครุฑ ห้ามเก็บศพค้างคืน, เด็กอายุยังไม่ถึง 12 ปี เสียชีวิต, การตายจากโรคลมบ้าหมู วิกลจริต และโรคบวม การตายจากการตกต้นไม้ หรือผูกคอตาย ห้ามอาบน้ำศพ ห้ามรับของช่วยเหลือ การตายจากการจมน้ำ ห้ามรับของช่วยเหลือ ห้ามสวดพระอภิธรรม ห้ามเลี้ยงพระ ต้องให้พ้นเจ็ดวันหรือหนึ่งเดือนไปแล้วจึงทำได้ ข้อห้ามข้อปฏิบัติในงานศพที่ตายไม่ดี หรือศพตายโหง่นี้จะไม่มีพิธีกรรมตามปกติจะทำให้เกิดการตายโหง่กับคนในวงศ์ตระกูลอีก

### **การโยนผ้าราไฟ**

การโยนผ้าราไฟจะทำเมื่อจุดไฟเผาศพแล้ว เจ้าภาพอาวสุสถิชน้ำพร้อมกิ่งไม้สดเดินนำหน้าพร้อมกับญาติพี่น้องเดินตามเป็นขบวน วงแหวนของเชิงตะกอน คนเดินนำจะใช้ใบไม้สดจุ่มน้ำในขันสะบัดเข้าสู่กองไฟ จนครบ 3 รอบ ในขณะเดียวกัน ชายที่มีหน้าที่เผาศพ 2 คน จะยื่นคนละฝั่งของเชิงตะกอนหรือเมรุ และนำผ้าขาวทาบให้เป็นม้วนโยนข้ามเชิงตะกอนไปมา 3 รอบ การเผาศพในปัจจุบันจะเผาในเมรุถาวรจึงไม่สามารถทำพิธีโยนผ้าราไฟได้ แต่จะใช้วิธีเดินเวียนรอบเมรุพร้อมกับใช้กิ่งไม้พรมน้ำไป 3 รอบ

### **ธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการตายของพระสงฆ์**

การมรณภาพของพระสงฆ์เป็นเรื่องสำคัญเนื่องเพราะชาวมอญให้ความเคารพพระสงฆ์เป็นอย่างมากโดยเฉพาะพระเถระชั้นผู้ใหญ่ ชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดงาน ในอดีตนั้นเมื่อมีพระมรณภาพจะรู้ได้จากเสียงกลอง เพราะปกติจะตีกลองตอนเพล หากมีเสียงกลองที่ผิดเวลาไปจากนั้นก็เป็นที่รู้กัน การสวดพระอภิธรรมศพพระนั้นจะมีการสวดนานกว่าศพคนทั่วไป

ชาวมอญเชื่อกันว่าพระสงฆ์เป็นผู้ทรงศีล จะไม่เผาร่วมกับจิตกาธานของคนทั่วไป จะต้องสร้างเมรุ ลอยและปราสาทตามสมณศักดิ์ กล่าวคือ พระรูปใดเป็นที่เคารพนับถือตั้งอยู่ในจริยาวัตรอันงดงาม ศิษยานุศิษย์จะสร้างปราสาทให้ถึง 9 ยอด หากเป็นพระผู้ใหญ่ เช่น เจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ สร้างปราสาท 7 หรือ 5 ยอด หากเป็นพระลูกวัดจะเป็นปราสาทยอดเดียว เมื่อสร้างปราสาทเสร็จจะมีพิธีชักปราสาท ในการนี้จะมีการรำผีประกอบงานศพ เรียก การรำ 3 ถาด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสักการะเจ้าที่ และเพื่อเป็นสิริมงคลกับงาน

ในการทำพิธีชักปราสาทจะทำประมาณกุมภาพันธ์ หรือมีนาคมก่อนสงกรานต์ ดังนั้นศพส่วนใหญ่จึงเป็นศพเก็บ การชักปราสาทนี้จะทำก่อนวันเผา 3 วัน ซึ่งจะมีการสวดศพก่อนเผา 2 คืน และจะทำพิธีเผาลอยประมาณ 5 โมงเย็น และเผาจริงประมาณ 4 ทุ่มโดยประมาณ

## โลงมอญ

โลงมอญ หรือที่เรียกในภาษามอญว่า “อาลาบ็อก” นั้นถือเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่ง มีคำสอนกันมาแต่โบราณว่าผู้ใดทำโลงให้วิจิตรได้รับอานิสงส์ 1,000 ชาติ จากเดิมการทำโลงมอญอันวิจิตรนี้จำกัดเฉพาะสมณสงฆ์ที่เปี่ยมด้วยบารมีเท่านั้น ด้วยความเชื่อที่ว่าผู้ที่ดำรงสมณเพศนั้นเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ไม่ควรเผาร่วมกับจิตกาธานของสามัญชน ปัจจุบันกลับกลายเป็นสิ่งที่ช่วยสะท้อนฐานะของคนเป็นและคนตายได้วิธีหนึ่ง

สุรินทร์(2541: 75) จำแนกประเภทโลงมอญไว้ดังนี้

1. โลงมอญน้ำจืด โลงประเภทนี้ชาวพระประแดงนิยมใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นฝีมือช่างทางสมุทรปราการ ลักษณะฝาโลงและตัวโลงจะมีขนาดเท่ากัน ลวดลายที่ประดับตกแต่งจะไม่ละเอียดมากนัก ฐานของโลงนิยมประดับด้วยรูปพญานาค
2. โลงมอญน้ำเค็ม จะใช้เรียกโลงที่ทำด้วยช่างทางสมุทรสาคร ลักษณะของฝาโลงจะยาวกว่าตัวโลง ลวดลายมีความวิจิตรอ่อนช้อยกว่าโลงน้ำจืด ฐานโลงไม่นิยมตกแต่งด้วยรูปสัตว์
3. โลงแบบญี่ปุ่น โลงประเภทนี้เดิมนั้นชาวพระประแดงจะนิยมใช้กันมากจะมีฝาโลงเป็นทรงป้านหยา ตัวโลงไม่เจาะช่องหน้าเหมือนโลงน้ำจืดและโลงน้ำเค็ม เหตุที่ชื่อโลงญี่ปุ่นเนื่องจากฝาโลงเลียนแบบหลังคาบ้านชาวญี่ปุ่นนั่นเอง ปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมเพราะความสวยงามสู้โลงน้ำจืดไม่ได้
4. โลงทิม โลงประเภทนี้จะใช้กับพระผู้ใหญ่หากเป็นพระลูกวัดจะสร้างเป็นปราสาทยอดเดียวหากเป็นพระเถระชั้นผู้ใหญ่ จะสร้างปราสาท 5 ยอดบ้าง 7 ยอด จนถึง 9 ยอดก็มี

## ลูกหนู

ในการฉาปนกิจผู้ตายที่เป็นสงฆ์ ตามความเชื่อของมอญนั้นจะไม่เผาด้วยมือ จึงใช้ลูกหนูจุดธูปไป กระทบปราสาทและโลง ต่อมาเป็นการจุดเพื่อการแข่งขัน แต่ละหมู่บ้านจะส่งคณะเข้าร่วม โดยมีการกำหนดกติกาว่าเป็นการยิงปราสาทและโลงจำลอง การจุดลูกหนูนี้มีตำนานเล่าว่าสมัยพุทธกาล เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน พระอรหันต์ต่างมาร่วมงาน ขาดแต่พระมหากัสสปะ เมื่อพระมหากัสสปะมาถึงจึงเข้าไปกราบพระบรมศพ ปรากฏเป็นปาฏิหาริย์ให้เห็นกล่าวคือ มีพระเพลิงลอยมายังพระบรมศพโดยไม่ต้องจุดไฟ นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมาจึงเป็นที่มาของประเพณีการจุดลูกหนู

## การเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการจัดงานศพของชาวมอญเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม การทำศพแบบมอญทั้งแบบเผาและศพเก็บที่ไว้เจี๊ยะเนยะ และโลงมอญ อาละบ็อก และพิธีมอญรำลดน้อยลง มักปฏิบัติเฉพาะเจ้าอาวาสหรือพระผู้ใหญ่ของวัด หรือผู้สูงอายุที่เป็นที่เคารพนับถือจึงจะจัดงานแบบมอญ เนื่องจากเจ้าภาพไม่สะดวกในการปฏิบัติและต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก จึงเริ่มหันมาใช้โลงที่วางขายกันในท้องตลาดมากขึ้นและนิยมจัดงานสวดพระอภิธรรมที่วัดมากกว่า เพราะสะดวกลดความยุ่งยากในการเตรียมงานสถานที่และสิ่งของ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการตาย จะต้องจัดงานไม่ว่าจะเป็นศพเก็บหรือศพเผา ก็จะต้องมีการทำบุญ 7 วัน คนโบราณเชื่อว่าคนที่เพิ่งตายไปจะลืมทุกสิ่งในโลกไปอยู่เมืองผี เมื่อครบ 3 วัน 7 วันจะระลึกได้ว่าตัวเองตายและจะกลับไปเยี่ยมญาติ ฉะนั้นญาติพี่น้องจึงต้องทำบุญอุทิศผลบุญไปให้เพื่อให้วิญญาณมารบวณและจะได้ไปเกิดใหม่ตามผลบุญผลกรรมที่ทำไว้

บางชุมชนที่มีคนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์จะผสมผสานเอาแบบแผนการปฏิบัติมาใช้ เช่น หากชุมชนใดมีชาวจีนอาศัยอยู่ในชุมชนด้วยก็อาจนำพิธีกรรมของจีนเข้ามาร่วมด้วย เช่น การแจกจ่ายแดง การจุดธูปใหญ่หน้าศพ การใส่กระดาษลงในหีบศพ

การรำนหน้าศพซึ่งจะแต่งกายด้วยชุดสีดำขาวห่มสไบขาวหันหน้าเข้าหาศพเพื่อเป็นการเคารพศพ เปลี่ยนเป็นการแต่งกายและห่มสไบด้วยสีอื่นหันหน้าเข้าหาคนดูหันหลังให้ศพ คนตายไม่ดีจะไม่สวดพระอภิธรรม ไม่มีกลองประโคมจะต้องฝังให้เสร็จในวันเดียวและไม่เผาถ้าเก็บไม่ครบ 1 ปี หรือ 3 ปี ปัจจุบันมีการฝังศพโดยหันศีรษะไปทางตะวันตก มีสวด หรือมีกลองประโคม

## บรรณานุกรม

- จวน เครือวิชฌยาจารย์. *วิถีชีวิตชาวมอญ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2537
- จวน เครือวิชฌยาจารย์. *ประเพณีมอญที่สำคัญ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2543.
- จริยาพร รัศมีแพทย์. *รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระบือ กรุงเทพมหานคร*.  
วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมือง ภาค  
วิชาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- จำปา เยื้องเจริญ. *เล่าเรื่องประเพณีมอญ ศิลปากร*. 24,4 (กันยายน) 2523, หน้า 42-66.
- จำลอง บุญสอง. *ศรัทธาในอานิสงฆ์พิธีศพมอญอันวิจิตรตระการตา ศิลปวัฒนธรรม*. 18, 12(ธันวาคม)  
2539., หน้า 173-174.
- ไฉน สนสกุล. *การอ้างชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวมอญ  
บางขันหมาก จังหวัดลพบุรี*, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง  
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ณัฐประวีณ ศรีทรัพย์. *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและการอ้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม  
ของชาวมอญ : ศึกษากรณีชุมชนมอญบ้านลัดกระดี่ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด  
นนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย, 2537
- ทองคำ พันนที. *ประเพณีลูกหนู วัฒนธรรมไทย*. 20,9(กันยายน) 2524, หน้า 29-30.
- ปราณี วงษ์เทศ. *พิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. พิมพ์เนื่องในการจัดนิทรรศการเรื่อง ประเพณี  
เกี่ยวกับชีวิต ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม- 6  
พฤศจิกายน 2534. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534.
- ผุสดี ทิพทัส และวัฒนา ธาดารัตติ. *รายงานผลการวิจัยเรื่องการศึกษาชุมชนมอญในพื้นที่อำเภอพระ  
ประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,  
2532.
- วิมลศรี ลิ้มธนากุล. *บทชาติพันธุ์ว่าด้วยงานศพมอญ*. *เมืองโบราณ* 19, 3(กรกฎาคม-กันยายน) 2536 ,  
หน้า 41-48.

ศานติ ภัคดีคำ.. "นางร้องไห้" มาจากไหน? เกี่ยวอะไรกับ "มอญร้องไห้"? ศิลปวัฒนธรรม. 23,11 (กันยายน) 2545 ; หน้า 161-163.

ศิริรัตน์ แอดสกุล และคณะ. รายงานผลการวิจัยเรื่อง การสำรวจเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ: กรณีศึกษาชุมชนมอญบ้านม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สรัชชา เวชพฤติ. เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุกัญญา ภัทราชัย. ที่มาของประเพณีแย่งศพมอญ. เมืองโบราณ 10, 3(ก.ค.-ก.ย.2527) ; หน้า 67-69.

สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง และคณะ. มอญ: บทบาทด้านสังคมวัฒนธรรมความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม, 2538

สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง, ประภาศรี คำสอาด. รายงานการวิจัยชุมชนมอญบ้านวังกะ อำเภอสว่างขุ่นบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลง. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, 2545.

สุภาพร มากแจ้ง. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญบางขุนเทียน "มอญบางกระบือ". กรุงเทพฯ: ศูนย์ปฏิบัติการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2540.

สุรินทร์ ทับรอด. พิธีรำผีเสื้อในงานศพของชาวมอญพระประแดง. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, .2541.

สุวรรณะ เย็นสุข. การรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านชาวมอญในประเทศไทยเปรียบเทียบระหว่างมอญภาคกลางกับมอญภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ไทยศึกษา), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

สุพิศวง ธรรมพันทา และกฤษ เจริญน้ำทองคำ. รายงานการวิจัยวัฒนธรรมมอญพระประแดง : การศึกษาศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน การทำโลงมอญ พระประแดง สมุทรปราการ. กรุงเทพฯ : สาขาสังคมวิทยา

และมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,  
2546.

สุภรณ์ โอเจริญ. มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

สุเอ็ด คชเสนี. วัฒนธรรมประเพณีมอญ. วารสารเมืองโบราณ 10,3(กรกฎาคม-กันยายน) 2527, หน้า 50-63.

เสาวภา เชาวศิริป. รายงานวิจัยการศึกษาพิธีบุญกลางบ้านและพิธีทรงเจ้าของชาวมอญ : ศึกษากรณี  
ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี : โรงเรียนวัดผาสุกมณีจันทร์ ตำบลบาง  
พูด อำเภอปากเกร็ด, 2537 .

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. มอญจุลลพบุรี. เมืองโบราณ 16, 2(เม.ย.-มิ.ย.) 2533., หน้า 130-133.

อระระโท โอชิมา. ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทยกรณีศึกษาในเขต  
อำเภอบ้านเมืองโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล,  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536